

Український центр DOCOMOMO
Харківський національний університет будівництва та архітектури
Інститут архітектури, урбаністики та регіоналістики
Національної спілки архітекторів України

ОРГАНІЗАЦІЙНА БУДОВА ТА СИСТЕМА ЗАВДАНЬ НАЦІОНАЛЬНИХ ОСЕРЕДКІВ DOCOMOMO

МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ

TASKS SYSTEM AND ORGANIZATIONAL STRUCTURE
OF NATIONAL DOCOMOMO CHAPTERS

INTERNATIONAL CONFERENCE

ХАРКІВ 23.04 – 25.04/2019
KHARKIV

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

do_co_m_o_m_o_

Український центр DOCOMOMO

Харківський національний університет будівництва та архітектури

Інститут архітектури, урбаністики та регіоналістики
Національної спілки архітекторів України

МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ

ОРГАНІЗАЦІЙНА БУДОВА ТА СИСТЕМА ЗАВДАНЬ
НАЦІОНАЛЬНИХ ОСЕРЕДКІВ DOCOMOMO

ХАРКІВ 23.04 – 25.04/2019

УДК 940.2
ББК 85.113

Організаційна будова та система завдань національних осередків DOCOMOMO = Tasks system and organizational structure of national DOCOMOMO chapters : Тези міжнародн. конференції 23 – 25 квіт. 2019 р., м. Харків / Наук. ред. О. П. Буряк. — Х.: «Раритети України», 2019. – 64 с.; укр.; англ.

ISBN 978-617-7691-05-0

Наукове видання з проблем організації досліджень новаторської архітектури та урбаністики ХХ ст. Тези представляють доповіді на п'ятій міжнародній конференції з серії «Вивчення та охорона спадщини вітчизняного архітектурного модернізму». Виявлено підходи до документування і охорони пам'яток модерністської архітектури і містобудування в Україні та за кордоном. Конференції цієї серії проводяться у Харкові з 2012 р. Харківським національним університетом будівництва та архітектури спільно з Українським національним осередком DOCOMOMO International, який системно займається документуванням й охороною спадщини архітектури Сучасного руху.

Для істориків і теоретиків архітектури, викладачів і студентів архітектурних шкіл.

УДК 940.2
ББК 85.113

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ КОМІТЕТ

Іван Блазі

Генеральний секретар DOCOMOMO International, Іспанія

Людмила Бачинська

Професор КНУБА, Україна

Джеймс Даннет

DOCOMOMO, Великобританія

Борис Єрофалов

Головний редактор журналу «А+С», Україна

Рішар Клейн

DOCOMOMO, Франція

Тапані Мустонен

DOCOMOMO, Фінляндія

Марія Йоланта Солтисік

Професор Гданської політехніки, Польща

Богдан Черкес

Директор Інституту архітектури та дизайну

Львівської політехніки, Україна

ISBN 978-617-7691-05-0

© DOKOMOMO Україна, 2019

© Видавництво «Раритети України», 2019

ЗМІСТ

Table of contents

Секція 1. ДОСВІД СТВОРЕННЯ МІЖНАРОДНИХ І НАЦІОНАЛЬНИХ ОСЕРЕДКІВ DOCOMOMO Й ОРГАНІЗАЦІЯ ЇХ РОБОТИ

Section 1. EXPERIENCE OF CREATING INTERNATIONAL AND NATIONAL DOCOMOMO CENTERS AND ORGANIZATION OF THEIR WORK

Олександр Буряк	Alexander Bouryak	9
Надія Антоненко	Nadiia Antonenko	11
Юрій Волчок	Yuriy Volchok	13
Варвара Ламбрихт	Varvara Lambricht	15

Секція 2. ОРГАНІЗАЦІЯ СЕКЦІЙ НАЦІОНАЛЬНОГО ОСЕРЕДКУ В РЕГІОНАХ УКРАЇНИ, ЗМІСТ І НАПРЯМИ ДІЯЛЬНОСТІ

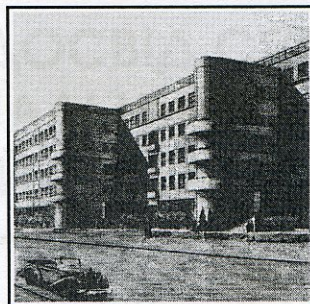
Section 2. ORGANIZATION CONTENT AND ACTIVITY OF DOCOMOMO UKRAINE IN DIFFERENT REGIONS

Олена Конопльова	Olena Konoplyova	17
Ольга Швиденко	Olga Shvydenko	19
Вікторія Бондаренко	Viktoria Bondarenko	21
Марія Русанова, Олександр Колесніков	Mariia Rusanova, Alexander Kolesnikov	23

Секція 3. ВИЯВЛЕННЯ, ОБСТЕЖЕННЯ Й ПАСПОРТИЗАЦІЯ ПАМ'ЯТОК СУЧАСНОГО РУХУ

Section 3. IDENTIFICATION, STUDIES AND DOCUMENTATION OF MONUMENTS OF THE MODERN MOVEMENT

Людмила Бачинська	Lyudmila Bachinska	25
Любов Качемцева, Олена Гелла	Lubov Kachemceva, Olena Gella	27
Ірина Древаль	Iryna Dreval	29
Олена Ремізова	Olena Remizova	31
Ірина Булах		33
Юлія Богданова, Світлана Лінда	Yuliya Bohdanova, Svitlana Linda	34
Людмила Бондарчук	Liudmila Bondarchuk	35
Гліб Семякин		36
Ольга Полонська	Olga Polonskaya	38
Ірина Крейзер	Iryna Keizer	39
Віктор Ряполов, Вадим Хесін	Viktor Riapolov, Vadim Khesin	41
Інна Акмен, Володимир Лопатько	Inna Akmen, Volodymyr Lopatko	43
Юлія Жмурко	Juliya Zhmurko	45
Олександр Харлан		47
Людмила Василенко	Ludmyla Vassylenko	50
Наталія Хороян	Natalia Khoroian	52
Наталія Трегуб	Natalia Tregub	54
Ольга Дерябіна, Ірина Рябушина	Olga Deriabina, Iryna Ryabushina	56

Конференція «Організаційна будова та система завдань національних осередків DOCOMOMO» продовжує низку наукових зустрічей, об'єднаних спільною темою «Вивчення та охорона спадщини вітчизняного архітектурного модернізму», яку було розпочато харківськими конференціями «Український архітектурний авангард. вивчення і охорона» (2012), «Архітектура України 1955–1975. друга хвиля модернізму» (2013), «Новий урбанізм у Східній Європі — 1920–1930-ті рр.» (2017) та «Регіональний вимір архітектури авангарду. Україна і Європа» (2018).

Цього року захід присвячено організаційній будові та особливостям діяльності осередків DOCOMOMO International у світі та використанню досвіду в організаційній будові українського осередку DOCOMOMO. Організатори конференції — Український осередок DOCOMOMO, Харківський національний університет будівництва та архітектури (ХНУБА) й Інститут архітектури, урбаністики та регіоналістики Національної спілки архітекторів України — від заснування DOCOMOMO-Україна у 2012 р. розглядають Харків як місце регулярних міжнародних зустрічей, присвячених історії Модерного руху, вивченню й охороні його архітектурної та містобудівної спадщини. В програмі цьогорічної конференції — доповіді представників усіх провідних архітектурних і дизайнерських шкіл України — придніпровської, київської, львівської, одеської, рівненської, харківської.

В рамках конференції пройдуть річні збори Українського осередку DOCOMOMO і спільне засідання за круглим столом з харківським прес-клубом, присвячене оцінкам місця архітектурних й урбаністичних пам'яток України в історії європейського авангарду. В рамках конференції традиційно відбудуться професійні екскурсії на визначні комплекси харківського архітектурного модернізму.

Конференція проводиться у Харкові з 23 по 25 квітня 2019 р.

Відкриття конференції 23 квітня о 10.30

у приміщенні ХНУБА за адресою

вул. Сумська, 40

ШОСТЕ СЕЛИЩЕ В МІСТІ ЗАПРОРІЖЖЯ: АРХІТЕКТУРНО-МІСТОБУДІВНИ ДОСЛІДЖЕННЯ ОСТАННІХ РОКІВ

Олександр Харлан, ПДАБА

Територія Шостого селища розташовується у складі регулярної планувальної системи загальноміського центру лівобережної частини м. Запоріжжя у Дніпровському адміністративному районі. Для його будівництва в 1920-х рр. було обрано ділянку в підвищеній місцевості на північно-західному схилі річкової тераси, між балками Кічкас і Суха Московка. Загальна площа, що досліджувалася в 2018–2019 рр. складала більше 100 га. В ході проведених досліджень з'ясувалося, що особливості розпланувальної містобудівної композиції, які підпорядковані рельєфу, зумовили геометрію напрямків головних вулиць, що обмежують територію так званого «Шостого селища». Напрямок головного пр. Соборного було прокладено в 1930-х рр. вздовж річкової тераси, паралельно береговій лінії р. Дніпро.

Забудова досліджуваного району представлена громадськими та житловими спорудами висотою 1–7 поверхів різного періоду будівництва. В основному це комплексна забудова 1930-х та 1950-х рр. з окремими сучасними об'єктами 2000-х рр.

Аналіз композиційних рішень планів Великого Запоріжжя (проведений в 2018–2019 рр.), за якими здійснювалося будівництво міста, виявив низку основоположних принципів формування його планувальної структури.

Генплан Запоріжжя 1929 р. був розроблений в містобудівних традиціях конструктивізму з урахуванням природних умов і рельєфу місцевості. Трасування вулиць, їх напрямок і ширина, розбивка площ, розміри і конфігурація кварталів передбачали відповідний масштаб майбутнього індустріального міста. Генпланом 1948 р. було внесено зміни щодо концепції забудови головного проспекту у відповідності до класичних

канонів. Основний планувальний модуль генплану дорівнює 200 м (середні розміри житлових груп забудови 1920–1930-х рр. складали приблизно 200×200 м, але розміри кварталів дуже коливалися по довжині — від 100 до 420 м). Всі габаритні розміри містобудівних утворень кратні цьому модулю, чи є виведеними з нього. Провідні загальноміські доміанти, зведені в період післявоєнного відновлення міста, за планувальною схемою (місцем їх розташування) пов'язані між собою кратними лінійними (модульними) і кутовими розмірами. Квартал — одна з найбільш стабільних традиційних форм просторової організації забудови міста. на основі регулярних квартальних сіток створена складна ієрархія міських просторів різного масштабу і функціонального призначення.

Характер існуючої забудови складався поетапно і визначальним став період кін. 1920 – кін. 1950-х рр. В основному це були 3–5 поверхові житлові та громадські будівлі. Одномірні розміри споруд у плані, традиційність функціонального використання, невелика середня поверховість, сумісність архітектурних форм і стилів, пунктирне розташування по периметрам вулиць — основні чинники, що визначають характер історичної забудови району селища. Після військових подій 1941–1945 рр. частина забудови зазнала серйозних втрат. Відбудова району почалась з заміни широтної та меридіональної стрічкової забудови конструктивізму на систему класичних кварталів з периметральною забудовою, курдонерами, розвинутою системою доміант і акцентів.

Система внутрішніх міських локальних акцентів району Шостого селища має складний підпорядкований характер, який

на сьогодні дуже добре зберігся. В існуючому середовищі будівлі 1930–1950-х рр. за рахунок виразного опрацювання фасадів зі складними фронтальними та об'ємними композиціями і яскравим індивідуальним виглядом формують парадний характер архітектурного середовища. Периметральна і внутрішня рядова забудова кварталів Шостого селища представлена історичними та сучасними спорудами висотою від 3 до 5 поверхів, які формують масиви кварталів регулярної планувальної системи.

Історичні будівлі (1920–1950-х рр.) кварталів селища мають категорії: пам'ятки містобудування місцевого значення, щойно виявлені пам'ятки архітектури, пам'ятки історії, значна і рядова історична забудова. Найбільшу містобудівну цілісність має забудова проспектів Соборний та Металургів.

Аналізуючи історичну картографію і вивчаючи сучасну ситуацію слід занотувати, що генплан «Великого Запоріжжя» суттєво вплинув на подальше формування центрального району міста. Відомо, що над розробленням центрального району, до якого увійшло Шосте селище, працювала група архітекторів під керівництвом В.О. Весніна і Г.М. Орлова. Помітно, що в часи післявоєнного відновлення 1940-х рр. відповідно до нової естетичної настанови образ міста 1920-х переміщується на другий план. У містобудівній композиції міста починає переважати класична схема з домінантними композиційними осями, новим ядром і новими основними архітектурно-планувальними вузлами загальноміського значення. Вдалість основних ідей довоєнного генплану певною мірою скоординувала напрямки розвитку його спадкоємця — післявоєнного генерального плану. «Велике Запоріжжя» трактувалося як комплекс взаємопов'язаних великих районів.

Незважаючи на катаклізми воєнного часу, післявоєнні реконструкції та архітектурно-містобудівні нашарування радянського періоду після 1955 р., квартали,

які було збудовано в міжвоєнний період, є зразками вдалих містобудівних рішень. Забудова за проектами знаних майстрів стала взірцем для архітектурної практики 1930-х рр. і післявоєнного періоду. Вперше класичні містобудівні архітектурно-художні принципи було реалізовано на рівні масової житлової забудови, житлових кварталів і вулиць. Це був якісно новий крок в естетичному опануванні міста.

Міський район Шостого селища увійшов до складу історичного ареалу. Режим використання території в межах історичного ареалу визначено його історико-культурним потенціалом (кількістю, видами, типами і категоріями об'єктів культурної спадщини, загальною містобудівною структурою, а також установленими зонами охорони пам'яток). Пріоритетним напрямом містобудівної діяльності у межах історичних ареалів є збереження традиційного характеру середовища, охорона і раціональне використання розташованих в них пам'яток і об'єктів культурної спадщини, збереження місто формуючої ролі об'єктів культурної спадщини.

Певна незавершеність науково-методичних розробок, які б висвітлювали у необхідній повноті всі аспекти реалізації архітектурно-урбаністичної та пам'яткоохоронної політики, роблять проблему вдосконалення методики регенерації цінних ділянок міської території вельми актуальною. І навіть після визначення і затвердження історичного ареалу у історико-архітектурному опорному плані досить проблемним залишається процес містобудівного проектування і правил збереження цінної забудови на таких цінних територіях, оскільки методики регенерації потребують окремих розробок.

Сьогоднішні архітектурні й містобудівні перетворення середовища історичної частини Запоріжжя, які в інших українських містах, мають, по-перше, значну деградацію традиційної історичної забудови. По-друге, відбувається прихід нового (приватного) власника в історичні будівлі, у якого немає

до них сентименту, а звідси виникає його ба-
жання все змінити та зробити новим (прин-
ципове непорозуміння). По-третє, повністю
відсутні державні чи муніципальні програ-
ми з регенерації та відтворення традиційно-
го середовища історичних ареалів міст. Тож,
розроблення державної програми збере-
ження історичних ареалів міст і опрацюван-
ня нормативів, які б дозволили перевести

хаотичні перебудови центрів у бік плано-
мірної регенерації їхнього архітектурно-ур-
баністичного середовища є невідкладним
і актуальним завданням. Шосте селище
потребує певних кроків пошуку напрямків
регенерації території, оскільки навіть відко-
ригований проект історико-архітектурного
опорного плану не надасть усіх відповідей
на наявні питання.

Український центр DOCOMOMO
Харківський національний університет будівництва та архітектури
Інститут архітектури, урбаністики та регіоналістики
Національної спілки архітекторів України

ОРГАНІЗАЦІЙНА БУДОВА ТА СИСТЕМА ЗАВДАНЬ НАЦІОНАЛЬНИХ ОСЕРЕДКІВ DOCOMOMO

МІЖНАРОДНА КОНФЕРЕНЦІЯ

ХАРКІВ, 23. 04 – 25. 04/2019

do_co_mo_mo_ua

ICOMO
UKRAINE

Юлія Жмурко (ХНУМГ ім. О.М. Бекетова)
Образно-сміслові особливості середовища району
Задержпром'я м. Харкова

■ 11:30 **Кава-брейк**

■ 12:00 **Робота в секціях** (продовження)
Олександр Харлан (ПДАБА)
Шосте селище в місті Запоріжжя. архітектурно-містобудівні
дослідження останніх років
Людмила Василенко (КНУБА)
Європейська преса про новітню архітектуру України
1920-х – поч. 1930-х рр.
Наталія Хороян (ХНУБА)
Ідеї стандартизації в будівництві та архітектурі харківського
конструктивізму. Аспекти стилеутворення
Наталія Трегуб (ХДАДМ)
Маловідомі об'єкти післявоєнного харківського модернізму
Ольга Дерябіна, Ірина Рябушина (ХНУБА)
Проект клубу Харківської окружної лікарні

■ 13:30 **Обід**

■ 15:00 **Круглий стіл**
«ПАМ'ЯТКИ УКРАЇНСЬКОГО АРХІТЕКТУРНОГО МОДЕРНІЗМУ
В ЄВРОПЕЙСЬКОМУ КОНТЕКСТІ»
(приміщення Харківського прес-клубу, вул. Гоголя, 96)
Модератори засідання:
Марина Лаврикова, Олександр Буряк

■ 19:00 **Фуршет (кафе Punch Lounge, вул. Гоголя, 11)**

25 КВІТНЯ ТРЕТІЙ ДЕНЬ КОНФЕРЕНЦІЇ

■ 10:00 Експерсія по урбаністичних комплексах і архітектурних
пам'ятках раннього модернізму в Харкові
Керівники експерсії:
Катерина Черкасова, Ольга Швиденко

■ 12:30 **Кава-брейк**

■ 13:00 **Заключне засідання конференції**
(конференц-зала архітектурного факультету ХНУБА)
Модератори засідання:
Людмила Бачинська, Олександр Буряк
Загальна дискусія по підсумках обговорень конференції

■ 14:30 **Прийняття підсумкових документів**
Закриття конференції